

NAŠA MOČ

Celoletna naročnina znaša K 12—
polletna " " " 6—
četrletna " " " 3—

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA

Uredništvo in upravnništvo se nahaja
v Ljubljani, jugoslovanska tiskarna
Oglaš se sprejemajo po dogovoru

Delavski stan.

Sredi lepe domovine prelepa pokrajina, sredi te pokrajine cvetoča ravnina, prekrizana z vodami, obrobljena z gorami, posuta z vasmí, seli in počasičena z glavnim mestom Slovenije, sredi te ravnine nas vabi, kliče kipeča gora, romarska gora, Šmarna gora.

Tam, kamor se ti je duh dvignil, da ga ne moti zemeljski stan, tam, odkoder zamore tvoj pogled gledati jasno nezmoteno doli na obljudeno ravan, na ljubljeno gori se vrši petindvajsetletni delavski dan... dan petindvajsetletnih izkušenj krščanskosocialnega delavstva, zbor novih delavskih misli, sklep dejanj za prihodnjih petindvajset let... Delavci, vaš dan, vaš praznik!

Sredi sladkega središča se vrši. Ko razcvete narava v polni cvet, ko vsipava nebo na zemljo celo luč, tedaj nas zbere 15. junij — petnajsti rožnik, in na Marijini gori nas pozdravi delavski srebrni jubilej.

Na svidenje, bratje, na veselo svidenje, sestre, na Šmarni gori!

ZA GOVORNIKA na delavskem taboru

15. junija sta naprošena minister dr. Korošec, načelnik Jugoslovanske Ljudske Stranke, in minister Jožef Gostinčar, načelnik Jugoslovanske Strokovne Zveze.

PREDVEČER

srebrnega delavskega jubileja

Je namenjen Krekovemu spominu. Nepozabni Krek naj gleda iz nadsvetnih višav, kako se zbere delavstvo, pa tudi vse delavstvu naklonjena družbe na njegovem grobu. Poklonitev pokojnikovemu spominu ob grobu se izvrši ob šestih popoldne. Določen je desetminutni nagovor. Delavsko zastopstvo obkroženo od prijateljskih trum položi na grob lavorov venec.

SKUPINA »KRANJ«

za delavsko petindvajsetletnico.

Prejeli smo od skupine Jugoslovanske Strokovne Zveze v Kranju: Petindvajsetletnice ustanovitve krščanskosocialne slovenske delavske organizacije dne 15. junija t. l. na Šmarni gori se udeležijo člani in članice iz Kranja v narodnih nošah.

HRVAŠKI ČLANI.

Hrvaški krščanski delavci, ki so organizirani v naši Zvezi, se udeležijo naše

25letnice na Šmarni gori v večjem številu z zastavo. Našega jubileja se zelo vesele in vabijo tudi druge hrvaške somišljenike, da pohite na naše slavlje. — Zabava, ki so jo mislili prirediti v velikem obsegu 18. t. m. v Maksimiru, se je preložila vsled neugodnega vremena na 25. t. m. Priprave so velike in med občinstvom je veliko zanimanje.

ZA DELAVSKO BODOČNOST.

Razrušena je hiša. Razrušen dosedanjí družabni red. Svetovna vojska je zrušila neumno zgradbo, ki so jo sezidali na denar, na grlo, na meč. — V boj so šli za denar — danes je več revnih ko kdaj prej — na vojsko so šli za trebuh, danes je več lačnih ko prej — v boj so šli za prestole, danes so države brez prestolov.

Razrušena je hiša, prebivalci zmešani brez strehe, brez reda, brez gospodarja... Treba je hišo zgraditi nanovo.

Treba je misliti na organizacijo države, na organizacijo potrebnih ljudi, treba je delati za organizacijo najpotrebnejših, treba je organizirati danes delavski stan.

Delavska stanovska organizacija je danes nujno potrebna.

Sedaj se delajo novi časi, nov družabni red, nova država. In ta red, ta država, ti časi se ne smejo delati brez delavcev, brez delavske besede, se ne smejo delati zoper delavce. In če delavci hočejo, se ne bodo.

Cegav bodi sad dela, se ne sme več določevati brez delavstva. Skrb za starost in za hude čase delavskih ljudi mora biti zadeva javnosti. Kdor ne misli vladati države ljudem v korist, naj pobere sila in kopita in se izgubi. Da so pa komu ljudje mar, se pozna na tem, da obrača svoje oko na delavca. Zakaj? Zato, ker delavec ni ma dolarjev in ne velelasti, ima človeško dostojanstvo. Vse sposobnosti ima, da se dejstvuje v državi. Zato se ga ne sme zapostavljati nikdar več.

Delavci sami morajo storiti svoje. 15. junija je delavski tabor na Šmarni gori. Petindvajset let se ni delalo zastoj v delavski politiki, delavski strokovni organizaciji in delavskem gospodarstvu.

Tudi slovenski delavci so pripomogli, da je zmagala svoj čas splošna in enaka volilna pravica. Upopolno se ozira danes na delavsko zbiranje cela naša mlada država. Drugod ogenj in meč, pri nas trezno zborovanje, moder preudarek, in kmalu pride tudi mir in ljubezen.

Šmarna gora — bodi priča naših novih ciljev, našega novega svežega dela.

Politika.

Resolucija

skupine Jugoslovanske Strokovne Zveze
Sava-Jesenice.

Ko smo danes, dne 18. maja zvedeli, da hočejo na konferenci v Parizu večji del našega okraja priklopiti Italiji ali Nemški Avstriji, da bi na ta način prišla bohinjska železnica popolnoma ali deloma v italijanske ali nemške roke, proti čemur najodločnejše in najenergičnejše protestiramo ter izjavljamo, da take priklopite nikdar ne pripoznamo in da se bomo brapili proti njej z vsemi svojimi močmi.

Zahtevamo, da ostane vse slovensko ozemlje neločljivo zedinjeno z Jugoslavijo.

Zahtevamo, da se prouči pred končno odločitvijo narodna volja potom plebiscita na vsem Goriškem, Tržaškem in v Istri.

Protestiramo proti barbarskemu postopanju nemških šovinistov s slovenskim prebivalstvom in našimi vojnimi ujetniki na Koroškem.

Zahtevamo, da se vse slovenske pokrajine na Koroškem in Štajerskem s prihodnimi in prometnimi središči z Beljakom, Celovcem in Mariborom združijo, oziroma ostanjejo združene z Jugoslavijo in uveljavijo plemenita načela Združenih držav Severne Amerike.

Na Jesenicah, dne 18. maja 1919.

Za predsedstvo: Štefan Bernik.

Londonške pogodbe ni več. Italijani se trudijo, da jo vzdržijo, a dr. Trumbić je označil stališče napram londonski pogodbi za njen obstoj jako značilno: Londonški pakt namreč ne obstoja več, 1. ker Avstrije ni več, proti kateri je bila ta pogodba naperjena in 2. ker ga je Italija tudi že sama opustila s tem, da zahteva Reko, ki jo londonski pakt prisojja Hrvatski. Ker sta pa Anglija in Francija izjavili, da vstrajata pri izpolnitvi londonskega pakta, je to toliko, kot da Italija ne dobi Reke. Sicer pa za nas ni merodajen londonski dogovor, ampak zahtevamo zmiraj in zmiraj pravico. Diplomacija in njen mir ne bosta prinesla tistega zadovoljstva med ljudstvo, ki ga želi.

Naša država je uradno priznana. V mirovni pogodbi se nazivlja naša država kot zaveznica entente z imenom: »La Serbie-Croatie-Slovenie.«

Preki sod je bil proglašen v okrajnih glavarstvih Celje, Maribor, Slovenjgradec in Radovljica ter v avtonomnih mestih Celje in Maribor za hudodelstva punta,

umora, rop, zažiga in javnega nasilstva s hudobnim poškodovanjem tuje lastnine. — Opozorjamo ljudstvo in posebno Vas, delavce, da se trezno zadržite v Vaše in nas vseh koristi.

Kronski kurz se je določil sledeče: 300 kron za 100 dinarjev, ki bo obenem tudi uradni kurz.

Zamenjava kron z dinarji se bo kmalu pričela. Finančni minister Ninčič je naznačil, da bo tisti, ki bo menjal pred 1. junijem dobil za 100 K 5 dinarjev več, kot poznejši menjalci.

Pogajanja med našo in nemško vlado v Celovcu so se razbila vsled nemške nestrpnosti, zato bodo najbrže začele zopet poslovati ententne komisije. Mir, in sicer pravičen, kje si?

V celovski okolici bo odločil plebiscit — ljudsko glasovanje, kakor poročajo.

V nemškem nevtralnem pasu nad Mariborom se Nemci sumljivo gibljejo. Pazimo!

Jugoslovanski klub in srbski radikali so pri zadnjem glasovanju nastopili skupno.

Iz Belgrada so izgnani vsi tujci, razen onih, ki imajo za to dovoljenje. Tudi v Sarajevu so slično odredili. Mislimo, da bi za naše kraje in mesta še posebno veljalo, ker ni le pomanjkanje stanovanj, ampak je med temi tujci tudi mnogo izdajic. Posebno pa glejmo, da ne dobimo judovske zalege!

Casopisje se je popolnoma odtegnilo vprašanju naše Gorice in Trsta ter Primorja in se tepe le za Reko, za nekaj, kar je naše. Borimo se za naše ravnatoko kompaktne narodne naseljene kraje cele Primorske z Gorico in Trstom vred. Opomnimo svet in pokažimo na naše brate, ki trpe toliko pod tujim krivičnim jarmom.

Usoda Reke je še neodločena, ker se tozadevno Italijani in Jugoslovani še pogajajo in še ni prišlo do sporazuma. Naših dežel, naših brdov, posebno pa še našega slovenskega ljudstva ne damo nikomur ne v zameno, ne v kup in ne zastoj. Ves slovenski narod mora biti združen in tudi bo združen.

Jugoslovanska bojna mornarica bo sestojala najbrže iz 53 ladij in so že razpisana častniška mesta.

Wilsonu je poslalo 19.751 prebivalcev Reke spomenico, kjer zahtevajo, da se priključi Reka Jugoslaviji.

Veselje! V mestu Ljubljani so krušne nakaznice odpravljene! Znak, da ne bomo lakote umrli!

Kdo tako divja na Koroškem smi vprašali te dni nekega uglednega koroške

LISTEK.

Zamolčani verzi.

1. V celici. (Maja 1918.)

Zunaj je življenje,
zunaj je pomlad;
gora je zelena,
cvetje klije s trat

Ptički žvrgolijo
svobodni, prosti;
jaz pa v tihi celi
stejem dolge dni.

Celica je moja
tiha kakor grob,
solncu, luči vanjo
je zabranjen vstop.

Okence edino
je zamreženo;
s prahom, pajčevino
je prepreženo.

Zid umazan, mrzel,
ta je moj mejaš,
dolga čas moj tovariš,
mrčes moj vajdaš.

Postelja so tla mi
vzglavje na deskah;
vrata mi zapira
dvojnatí zapah!

Vendar nisem kradel
ropal ne moril,
ter človeški družbi
nič nevaren bil.

Tudi domovine
svoje nisem izdal;
saj sem trikrat zanjo
v ogenj se podal!

Srebrni mi dala
hrabrostni je znak.
Izdajalec njen ni
torej tak vojak!

— Kaj tedaj sem storil,
da kot ropar, tat,
dihati zdaj moram,
tu zapora smrad?

Švabu sem povedal
pikrih par resnic,
narodu pomoči
hotel do pravic!

In zato mi stopil
švabski birokrat,
je na neupogljivi
in uporni vrat.

Ter me tri nedelje
d'jal pod varni ključ,
srkat zrak jetniški
v blagor mojih pljuč.

Toda ni me vklonil,
nikdar me ne bo;
ni duha mi vklenil,
če mi je telo!

Tisoč src sorodnih
zunaj jih imam,
akoravno v tihi
celici sem sam!

2. Preki sod.

(Judenburški dogodki maja 1918.)

Solnce zemljo pomlajeno
boža raz nebesni svod,
a nad našimi glavami
plava preki sod...

— Tam pod bregom, pod zelenim
trava pordečila je;
tam za zidom božje njive
zrasla pa gomila je.

Iz omreženih zre celic
mnog prepaden, bled obraz;
zunaj pa se v vsej krasoti
smeje maj — najlepši čas...

3. Zima v maju.

(Spomin na 18. maj 1918.)

Maj v prelestnem svojem čaru
bedni zemlji se smehlja;
cvet opojni duh svoj širi,
ptiček poje, gozd šumlja.

— Ko vse krog življenje klije
dvojno bridka, zdi se smrt;
v zlatem solncu vos ožarjen
mračno zije grob odprt.

Ali užaljena »pravica«
je brez milosti; za greh
tri življenja v spravo boče
ravno v maja zlatih dneh.

»Z Bogom, solnce zlatožarno,
z Bogom, dom in beli svet!
Z Bogom, dragi za gorami! —
Govorijo brez besed...

Salvi dve — zelena trava
hipoma se pordeči;
troje mladih mož se zgrudi —
krivdo je omila kri.

— Naša kri je poskropila
tuje zemlje mladi cvet. —
Bog sodnik jim mišči bodi
kakor ta jim bil je svet!

ga domoljuba. Dal nam je odgovor, da to divjaško delo izvršujejo nad slovenskim ljudstvom in duhovniki nemčurski socialni demokratije, ki služijo radi ropa pri vojaštvu, deloma pa tudi civilni rdečkarji.

Socialna demokratska ljubezen do Cerkve. Znano je, kaj počenjajo nemške in pomembne divje tolpe na Koroškem. Noben Slovenec ni ondi več varen življenja. Cerkve ropajo in župnišča, duhovnike in ugledne slovenske kmete pobijajo na grozovite načine. Med temi divjaki se posebno divje obnašajo socialisti. Boroveljski socialni demokratje so se znosili nad slovensko cerkvijo v Selih. Pobrli so vse svete posode, vlomili v tabernakelj, raztresli svete hostije po tleh, vso mašno obleko poteptali z nogami, svetniškemu kipu odbili roko. Ali ni to postopanje rdečih bratov naravnost satansko. Lahko si mislimo, kaj nam je pričakovati, ako bi dobili moč v naših krajih. Zato krščansko socialno delavstvo v našo J. S. Z.

Bosna se je pričela organizirati politično. Večina hrvatskega ljudstva je vstopila v Hrvatsko Pučko Stranko, posestrimo naše V. L. S. Na delo!

Prostovoljce nabira Italija v okupiranem ozemlju. Odzvalo se jih je v celem — 7.

Italijani demonstrirajo proti Wilsonu. To je zahvala za preživljanje v vojski in za to, da ni avstro-ogrsko vojska pokončala gornjeitalijanskih mest. Nezvestobal

V štajerski deželni zbor je bilo izvoljenih pri zadnjih volitvah 36 kršč. soc., 24 soc. dem., 8 pristašev kmetске stranke in 2 nemška demokrata. Nacijsionalni liberalci so popolnoma propadli.

Na Dunaju so se vršili pretekli teden protičeški izgrezi. Čehi zahtevajo zadoščenja, ki so ga tudi dobili. Krivci bodo kaznovani.

Kakor poročajo so meje Nemške Avstrije že določene.

Italijansko časopisje se vedno bolj in bolj zavzema za Nemce.

Pogajanja z Nemčijo so se že pričela. Nemški delegatje so odgovorili na pogoje precej resno, opominjajoč na pravičen, na 14 Wilsonovih točkah sloneči mir. Ubogi Nemei se danes vendarle poslužujejo Wilsonovih točk, ki so ga med vojsko tako omalovaževali.

Rumuni mislijo zapustiti Pariz vsled banatskega spora.

Petrograd bo kmalu padel v roke sovražnikov sedanje boljševiške vlade. Nekatera poročila govore že o padcu.

Stointrideset tisoč

Letošnjo Veliko noč je taval po Dunaju 130.000 brezposelnih ljudi. Dela ni, kruha ni, rešitve ni. Na Dunaju je zastala trgovina. Meje zaprte, v notranjosti pomankanje. Na dosedanja mesta so ljudje navajeni ko čebele na panj. Čebele se letajo v panj, ljudje še žive na Dunaju in prebivalci se še zbirajo, a Dunaj ni več glava nekdanje Avstro-Ogrske. Nekdanji višji in nižji častniki so nepotrebni. Visoki uradi, od katerih je zavisela železnica v Suho in Belo Krajino, so zgubili svojo moč. Brez dunajskih uradov živi državno življenje ljudstvo pri nas, po banovini, po Bosni, ob morju, pa tudi po Češkem, po Poljskem. Uboštvo je zadelo družine, katerih očetje so sedeli na stopnicah centralne državne uprave. Zastonj čakajo na trgu trgovski pomočniki. Nihče jih ne najame. Izumreti ali pa se izseliti iz mesta, v katero so bile napeljane vse žile vseh dežel države, ki je štela 50 milijonov.

J. S. Z.

Skupina Jugoslovanske Strokovne Zveze v Jurkloštru in njene zgodbe.

Bilo je nedavno. Majniška narava je klicala vse k življenju. Kako tudi ne. Po

mrzli zimi in po neprestanem deževju so nastali vendar enkrat lepi, jasni dnevi. Kako se nam ob takih dnevih pomladi duša! In ni čuda, potem ko zahrepenimo po lepoti, po nečem boljšem, je-li čudno, ako se tudi uboga delavska duša vzdrami iz otopelosti vojnih let, se ozre nazaj na to črno preteklost in zahrepeni po boljšem, svobodnejšem življenju.

Tako slučaj se je izvršil pred dobrimi štirinajstimi dnevi v Jurkloštru. Kraj je po svetu prav malo znan. Odstranjen je tri ure od postaje Rimske toplice in leži v grabnu, obdanem od gozdov grajščaka (judi) Falterja. Vse življenje, ves promet se suče le krog te grajščine.

Nekdaj je bil na onem kraju samostan. Poslopje je še sedaj dobro ohranjeno, dasiravno je bilo že več gospodarjev v njem. Iz mirnega samostanskega zavetja je postalo zavetje raznih nemških judov, ki izrabljajo te tako bogate gozdove in — tamošnje revne ljudi. Gozdarji, logarji z oskrbnikom in pisarjem (judom) vred so se kosali, kdo bode svojemu gospodarju bolje služil, kar bi jim iz njihovega stališča ne bilo ravno zameriti, saj jim gre tudi za obstanek, a pri vsem tem so le delavci trpeli. Mera se je napolnila. Ko so enkrat čutili svobodnejši zrak, ko so se zanašali, da se jim ne more nič hudega zgoditi, so povzdignili svoj glas. Zahteve niso bile visoke, bile so take, da bi si ravno za silo izboljšali položaj.

Toda grom in strela se je vnela pri oskrbništvu grajščine. Vsi so bili pokoncu. Kako da si delavstvo toliko upa!

V Jurkloštru na veleposesti vlastelina, priseljenega Juda iz Galicije Hinka Falterja, žive gozdni, lesni, poljski in hišni delavci. O Veliki noči se je vzbudilo med delavci mezdno gibanje. Zahtevali so od gospodarja, da jim izboljša gmoetni položaj. Res so se pogodili 12. aprila z oskrbništvom in grajščakom samim. Ta dogovor je zvišal delavcem plače za 50 odstotkov in lesnim delavcem zagotovil 8urni delavnik. Po sklepu teh dveh dobrot je preteklo mesec dni. Med tem časom je prišla graščina Jurklošter pod državno nadzorstvo.

Slabe izkušnje z državnim nadzorstvom.

Vsak je mislil: zdaj je delavstvo na konju, ker državno nadzorstvo naj posluje z ozirom na velike stiske nižjega ljudstva v korist delavstvu. Motite se, če tako mislite. Vladni gozdni nadzornik je sporazumno z grajskim oskrbništvom takoj ukrenil svoje, a glejte razočaranja. Oskrbništvu je sporazumno s tem možem znižalo delavcem plačo pod dogovor z dne 12. IV. in zahtevalo od lesnega delavstva 12urno delo. Ljudje so pripisovali naklonjenost gozdnega nadzornika graščini jedilnik za lozdam, ki jih je odpeljal zastopnik na kočiji.

Štrajk.

Med delavstvom je zavladalo veliko razburjenje. Izbruhnili je štrajk. Štrajk na polju, v gozdu, v hlevu, pri vozovih, na žagi... in sicer v ponedeljek, dne 12. maja, ravno ob mesecu sklenjene, pa od gospodarjev grdo poteptane pogodbe. Delni štrajk je nastal v ponedeljek, splošni pa v četrtek. Samo živine so se usmiliili strežniki, da so ji dali jesti. V petek so se začeli pogajati. V soboto je prišlo posebno delavsko odposlanstvo v Ljubljano, a niti pri poverjeništvu za socialno skrbstvo, niti pri poverjeništvu za javna dela ni bilo nobenega kompetentnega človeka doma. Poverjenik Kristan se je nahajal v Belgradu, poverjenik Prepeluh v Zagrebu, obrtni nadzornik v Kamniku. Nato se je pogajalo delavstvo samo v družbi zastopnika Jugoslovanske Strokovne Zveze. Glede žage je menil graščak, da je obrtno podjetje, ker je tam zaposlenih samo 12 delavcev in ne 20 — pred vojsko je imel več

žag z več ko 100 delavci, tedaj je bilo seveda industrijsko podjetje, obrtno podjetje pa ni vezano na 8 urni delavnik —; ker so delavci izgubili vero v državno nadzorstvo, so se pogodili sami za deseturni delavnik, to je od sedme ure zjutraj, do šeste zvečer, glede plače pa za zvišanje 50 odstotkov pri tistih, ki so imeli hrano, pri tistih pa, ki je niso imeli, pa za 75 odstotkov.

Nekaj je, a vendar je čudno, zakaj je priseljenemu Judu dovoljeno pleniti naše gozdove in izsesavati naše ljudi?

Rogaška Slatina. V tem velikem kopalšču je zaposlenih mnogo delavcev in delavk: zidarjev, poljedelcev, vrtnarjev, stekleničark (dozda) so jim rekli »flašerice«, sobaric, raznih delavcev pri strojih itd. Socialni demokratje so jih začeli letos silno vabiti v svojo stranko, ustanovili so tudi delavsko društvo. Vendar že sedaj spoznavajo vedno bolj vsi, tudi tisti, ki so se dali zapisati, da to ni pravo društvo. Ustanovila se je dne 11. majnika plačilnica Jugoslovanske Strokovne Zveze; sedež ima pri Sv. Križu. Delavci, delavke, to je pravo društvo za vas! Trudilo se bo za vaše koristi, a vedno po krščanski pravici. Združite se, da boste močni in varni proti vsakim napadom! Kdor pa ni nič stalen delavec, ampak ima bolj skrb s svojim posestvom, naj je zvest član Kmečke zveze, Bralnega društva, Marijine družbe. Mi gremo naprej, mi se hočemo pošteno boriti za sveto katoliško stvar!

Skupina J. S. Z. v Velenju. 16. maja. Danes vam moram obširno poročati vsa hudelestva, ki so se godila zadnjih 14 dni v naših krajih, ki nam bodo ostali v spominu vse živne dni. Še danes je ljudstvo tako zbegano, da so nekateri znoreli. Ni bilo dosti, da se nam je bil že približal kruti Nemec iz Koroške, ampak nastali so domači ropari, napadi in umori. Vsako noč so domači roparji napadali kmete očitno in skrivaj. Nekateri so že prišli v roke pravice, druge pa še čaka plačil. Ne ena noč ni bila brez napadov. Rudarji — socialni demokratje so se spremenili naravnost v roparje. Kar pri belem dnevu so napadali eden drugega. Ravno včeraj so enega odpeljali v Ljubljano v bolnišnico, ker ga je eden izmed delavcev napadel in ker je bil že prej prestrašen od Nemcev in vsled vstaje pred nekaj dnevi, je sedaj znorel. — Jaz se nisem upal na delo! Pisal sem takoj ob mojem begu rudarskemu uradništvu, da si nisem več zvest življenju, moral sem se skrivati cele tri tedne. Takoj ob mojem begu sem pisal tudi našemu uradništvu, da nisem več zvest življenju in da me ne bo prej na delo, dokler ne ukrene oblast vse potrebno proti nasilnikom. Povsod so mi stregli po življenju, ker splošno se je govorilo, da me morajo ubiti, kjerkoli me dobe, četudi me pričakajo pred pragom mojega stanovanja. Tako nisem mogel tri tedne na delo, povrh so mi pa socialisti še odpovedali prehrano, tudi proti plačilu v gotovem denarju. Nato so sledili znani dogodki radi poloma na Koroškem in socialisti so naravnost rekli, da bi se bili pridružili Nemcem in jim šli z godbo in z rdečo zastavo nasproti, mi zavedni Slovenci pa bi bili vsi izdani. Nisem se zbal vsega tega. Da bo kaj koristilo od tega, sem porabil ves ta čas za agitacijo za J. S. Z. Natančnejši opis vseh dogodkov je priložen.

Shod na Viču se je vršil v novi telovadnici od desetih dopoldne. Govor je bil o medsebojnem razmerju delavskih stanov. Skupina J. S. Z. se pripravljala na občni zbor, ki ga skliče v kratkem.

V Trbovljah počenjajo socialni demokratje nekaj takega, kar so svoj čas na Jenseh. Na meji sovražnik, v deželi pa rdeče nasilje. Socialisti mislijo: zdaj lahko rogovilimo. Če se klerikalci nad nas dvignejo, nastanejo zmede in sovražnik dobi

priliko, da vdere v deželo. Zato bodo morali potrpeti iz ljubezni do domovine, mi bomo pa želi. — Šepeta se, da je preki sod v zvezi z neznosnim počenjanjem rdečih bratov. Najnovejši predmet rdeče surove sti in preganjanja je Blaž Kralj.

V prihodnji številki izide spis »Socialna demokracija pred sodnim stolom človeškega razuma«.

Skupina »Ljubljana« J. S. Z. je zborovala v ponedeljek v »Ljudskem domu«. Izvolil se je nov odbor.

Dr. Jež, odbornik Jugoslovanske Strokovne Zveze, komisar pri poverjeništvu za socialno skrbstvo v invalidnem oddelku, je odpotoval na svojo novo službo v Belgrad. Invalidi žalujejo za njim. Ljubili so ga, pa tudi stanovski tovariši, kot čujemo, ga pogrešajo.

Hrvaško okrožje.

16 tobačnih delav v tobačni tovarni v Zagrebu, ki so bile pred letom po socialnih demokratih vržene iz tovarne, ker so bile organizirane pri Hrvatskem Krščanskem Radniškem Savezu, je bilo te dni sprejetih zopet na delo. Obširneše bomo poročali o tem v prihodnji številki.

Tobačno delavstvo.

Občni zbor tobačne skupine Jugoslovanske Strokovne Zveze se vrši v torek, 27. maja ob pol petih popoldne v šentjakovski Prosveti. — Dnevni red je sledeči: 1. Odborovo poročilo; 2. volitev novega odbora; 3. slučajnosti. Udeležite se občnega zbora polnoštevilno.

Železničar.

Za železničarje z družinami bi morala država skrbeti najizdatneje. Mož z družino potrebuje več kot zasebnik. Ko pomaga država železničarju z obilnejšimi prispevki skrbeti za družino, skrbi sama zase, ker obstoji iz državljanov. K državljanom pa spadajo tudi železničarjevi otroci.

Rdeči 1. maj budi spomine tudi železničarju, glasilo slovenskih socialnih demokratskih železničarjev. Z obilnimi in krepkimi besedami, kot socialisti znajo, pripovedujejo tudi v tem listu, kako so imeli spredaj: 24 velikih zastav, nebroj malih zastavic — seveda tega pa nič ne povedo, kako so nabirali za zastave. V Zagorju so enega fanta stegli, ker jim je premalo dal. Dalje »vozovi«, »avtomobili« ne kažejo ravno revščine in proletarijata, katerega naj bi socialni demokrati zastopali.

V istem svojem železničarju pravijo socialni demokrati, da hočejo mir. Mnogo razburjenih stavkov naštejejo in potem enega s klicanjem, ki se glasi: »Mir hočemo! Ali ste razumeli hlapčevske duše? Mir in še enkrat mir in bratstvo med narodi!« — Tako kličejo z zares krepkimi stavki, da hočejo mir. Ali jim ne verjame? Le verjemite! Socialni demokrati so odkritosrčni ljudje. Ko mesar zakolje teleta, je tele popolnoma mirno. Prav nič več ne brca. Na Ruskem so sekali živim ljudem roke in noge. Ko jim je kri otekla, so postale žrtve popolnoma mirne. In tistim, ki so jih žive pokopali, ali jim niso prinesli »mir«? Torej zakaj bi ne verjeli socialnim demokratom, da hočejo mir. Na Ogrskem so nune izgnali, v Trbovljah so tri krščanske misleče delavce iz službe vrgli, mizarju Petru Bauerbeinu so z nočem grozili, da ga tako prepričajo za socializem... no, ali ne verjameste potemtakem, da prinašajo socialni demokrati narodnem mir?

List »Železničar« toži, da se socialnim demokratom krivica godi. V svojem »Že-

4. Jetnik.

(Maj 1918.)

Kostanj je ozelenel, tajnostno šumi; bežeg se je razcvetel ter sladko duhti.

Bela stéza sevajo iz zelenih trat, ptičice prepevajo: Prišla je pomlad.

Tam po parku šeta se mlad, zaljubljen par, veseli življenja se slednja živa stvar.

— Skoz omrežje goste zre nekdo v solnčni dan; téšno mu pri srcu je, téšen mu je stan.

Živega so v celice grob zakopali, solnca, luči, svobode ga oropali!

Zunaj vigred in mladost — omamljen sladkih sanj svet smeji se srečen prost. Kdo se zmeni zanj?...

5. Pasji dnevi.

(1. avgusta 1918.)

Pratika začetek kaže pasjih dni; to resnica meni letos se ne zdi.

Pasje dni imamo štiri leta že in življenja pasje večkrat i — ime!

Vojna, glad in tuga vse nas tlači k tlom; marsikdo zamenjal bi z veseljem s psom!

6. Iver.

(10. avgusta 1918.)

Pamet naša zahteva miru — kaj ni že klanja zadosti? — kruha hoče želoдец naš, srce hrepeni po prostosti!

S patriotizmom nam pamet slepé, ker nese magnatom in bogatincem; želoдец z obljubami nam teše, a srcu grozijo s — svincem!...

7. Na pragu petega vojnega leta.

(26. julija 1918.)

Štiri leta vojne groze, boja, smrti je za nami; tisoče nedolžnih bitij že počiva v tih jami.

Čvrsti mladci brezštevlni zdaj so bedni pohabljeni; udi gumnati, leseni... njih so laborovi vencili!

Naše rože — deve zorne trga kleta tuja roka — —. Žena plaka sama. — Kdo bo skrbel zanjo in otroka?

Bela mesta — razvaline, sela mična — pogorišča, polje plodno — poteptano, vrti žlahtni so grobišča!

Komur še sta prizanesla meč in kroglja, glad ga davi;

kmalu zgledalo v Evropi ko v saharški bo puščavil

Leto mine — vojna neče, peto že se nam odpira, a na temnem nebu niti zarje, zlatega ni mira.

Ljudstva se obup polasča, strah in groza vsega stvarstva. Ne čemu bori se — zna pa, kdo je tega kriv barbarstva.

Dandanes, kdo še verjame, da se gre za domovino? — Par ljudi, pohlep in zloba vsega kriva sta edino.

RAZPOLOZENJE ZA BOLJŠEVIZEM.

8. Bruck ob Muri.

(10. junija 1918.)

Kjer se Mura temnooka, združi s svojo mlajšo sestro, z bistro Murico med hribi mestece sameva pestro. Ob železni kati, ktera s severom nam veže jug; to je novi dom moj — Bruck.

leznicarju» (L. 12, št. 10) tožijo nad pisavo nesocialističnih listov, češ da so socialni demokratje pod vodstvom židov, da so na nekrščanskem stališču, da hočejo vreti križ iz šol. Tako pišejo pri tej priliki. V »Napreju« so pa samozvestno pisali, da so ponosni, da jih vodijo židje. Pred Velikonočjo je njihov zastopnik Stebi na javnem trgu v Ljubljani govoril, da mora križ iz šol. Pa recite, če niso tiči na dve strani ti naši socialni demokrati.

Gospodarstvo.

Kaj je kapitalizem?
(Konec.)

III.

Tu, v teh razmerah, ki jih smemo imenovati idilične, pa se je razvil v časih kraljev, posebno v »zlati« dobi salomonskega vladanja, s hitrim napredovanjem kapitalizem, ki ga je povzročila predvsem žitna kupčija, ki ji je Salomon sam zalival, da se je najlepše razcvetela. Neverjetne množine žita so šle v inozemstvo, odkoder so ga potom morske trgovine izvažali dalje Fenicijani. Ta žitna kupčija, ki je kmalu najboljše tekla, pa je močno razločila prvotno lastninsko enakost in je kmalu motila socialno ravnotežje. Različne trgovske okoliščine so enemu znatno pomnožile premoženje, drugemu pa povzročile velike izgube in tako je bila kmalu končana prvotna lastninska enakost, ki je po osvojitvi Kanaanske dežele tvorila socialno in gospodarsko podlago. Temu se je še pridružila okolnost, da so bogati žitni kupčevalci, spodbujeni po zapeljivih nadah na še večji dobiček, skušali svoje zemljiške posesti pomnožiti, ker so jim bile te prave zlate zakladnice. Z vsemi sredstvi so stremili za ciljem. In če ni šlo po pravi poti, tedaj so poslegli po krivici in po očitni sili, da preženejo postavne posestnike z njihovih posestev. Posebno so izkoriščali vdove in sirote, ki so bile oropane krepke zaščite; te so najlažje pregnali iz njihovih domov in dedne zemlje.

Izraelski preroki so nam podali res veličastno in pretresljivo sliko svojega časa; te slike posebno krepko predčujejo poteze brezsrčnega kapitalizma. Risane so in izklesane kakor z jeklom. Poleg tega so kralji v pretežni večini negovali in čuvali kapital; trgovski politiki so posvečali vso naklonjenost. Preroki so nam mojstrsko opisali odnose takratnega časa: kako so darovali pravico, vero in pravnost zlatemu maliku, in storiли so to s tako klesajočo silo, da so že nekateri hoteli videti v njih nositelje socialističnega ideala. Z razvitjem trgovine vedno bolj razpada gospodarstvo svobodnega kmeta; na površje pride sloj bogatih, kateremu je kmečki stan globoko zadolžen; bogati to izrabljajo, da dobijo vsa zemljišča in posestva v svoje roke in da potisnejo kmeta na stopnjo podložnikov ali rabotnih najemnikov... Z bedo tistih, ki so brez vsake posesti, ki se kljub delu in trudu ne morejo dvigniti, se je ostro razločevala obilnost in naslada bogatih razredov, kakor to razvidimo iz pokore, ki so jo označevali preroki, ker so videli v tem znak npravne propalosti in prelom s staro tradicijo.

Zatiranje dela po lastnini, veliki premoženjski razločki, razuzdano razkošje »gorenjih deset tisočev« so znaki, po katerih spoznamo kapitalistično družabno gospodarstvo. Če ga primerjamo z vsem tem, kar smo doslej o njem govorili, tedaj pridemo do zaključka, da ni nikak izključno novodoben pojav. Seveda priznavamo, da je kapitalizem v novejši dobi potem tehnike, strojev in iznajdb, produkcije in obrata dobil še ostrejšo potezo in se je še

bolj razširil. Teda bistvo je že bilo: sovražni razkol interesov dela in posesti. Zato je imel stari vek svoje »socialno vprašanje« prav tako ko mi. Navadno govorimo o socialnem vprašanju če so široki družabni krogi nezadovoljni v svojih materialnih življenjskih pogojih in mislijo na sredstva za odpravo. V prvi vrsti imamo v mislih socialno vprašanje sedanjosti, kjer se je polastilo nezadovoljstvo širokih krogov prebivalstva in jih pripravilo do gibanja. Treba pa se je varovati, da ne gledamo socialnega vprašanja kot izključno moderno vprašanje: vsaka velika gospodarska doba je imela tudi svojo posebno socialno vprašanje. Že v najstarejših časih, na katere pada polna zgodovinska luč, v klasičnem srednjem veku najdemo socialno protivje razredov, boj strank po postavi gospodarskih razrednih protislovij in socialnih preobrazovalnih težnjah; torej vse, kar ustanovi »socialno vprašanje«.

Iz mnogopomenosti besede »kapitalizem« je bilo tudi kmalu razvidno, kako težko je določiti ta pojem. Zakaj pokazalo se je: Kot kapitalističen se ne sme označiti tisti gospodarski red, pri katerem leži kapital v zasebnih rokah, kar trde socialisti. Res je nastal zlasti vsled tega, da je izkoriščal človeško delavno moč lastnik, lastnik delavskih sredstev, torej lastnik kapitala, in da ga je mogoče vzdržati zlasti le s pomočjo nasilnega sestava, ki varuje kapital delavca pa ne. V kapitalizmu je nekaj, kar bi ne smelo biti. V njem tiče nepopolnosti in nedostatki današnjega gospodarskega reda. Socializem je sicer obsojal napake in mnoge posledice kapitalističnega gospodarskega življenja, rešilnega sredstva pa ni povedal, ker tudi kapitalizma ni pojmoval prav. Socializem je trdil, da je zlo kapitalizma v zasebni lasti, s pomočjo katere lastnik izkorišča tistega, ki jo nima. Zato socializem družabnega gospodarstva ni ozdravil, ampak zapeljal k tatvini, brezdelju in nasilju in k zlorabi skupne državne lasti. Zlorabe vzrok je nepoštenost ali pa zmotena volja. Kapitalizem je gospodarstvo, ki manj ceni človeka ko stvarni dobiček.

Konsumna organizacija.

Ob hudih časih se prijatelj izkaže. Tako se je tudi konsumna organizacija. Med vojno so cene v zasebnem prometu silno poskočile. S pomanjkanjem blaga so se okoristili trgovci in stare zaloge prodajali po visokih novih cenah. Za 40 K si komaj dobil liter olja, član v konsumu ga je dobil za 13 kron. Tako je bil član konsumne organizacije pri enem predmetu v enem roku poplačan za delež in poročstvo. Tekom leta pa mu je bil plačan stokratno. Tako so udje res lahko hvaležni tistim, ki se požrtvovalno trudijo s konsumno organizacijo. Višje cene v konsumu so nastajale šele takrat, ko je bilo treba nakupiti novo blago po vojnih cenah.

Občni zbor Ljubljanskega konsumnega društva se je vršil v nedeljo 18. maja ob štirih popoldne v »Ljudskem domu«. Blaga je bilo nakupljenega v minulemu letu za 4.403.808 K. Vsega prometa je bilo 12 milijonov 654.212 K. — Občni zbor je potekel zelo živahno. Debata se je vnela o poročilu revizijskega zapisnika. Odobrile in nasvetovale so se nekatere premembe. — Društvo ima osem prodajalen. — V odbor so bili izvoljeni: Liza Cerkovnik, Ivan Jakopič, Alojzij Kocmur, Anton Komljanec, Anton Kralj, Ivanka Kosce, Fran Pezdir, Ana Srakar in Franja Zajc. — Za namestnike: Mihael Opeka, strojar iz Kranja; Josip Sitar, mizar v Križah; Janko Komljanec, kaplan v Sv. Križu pri Kostanjevici. — V nadzorstvo so bili izvoljeni: Fran Kramberger, Mihael Moškerc in Ignacij Zaplotnik.

Delavsko pravo.

OKROŽNICA IZ LETA 1891.

Kaj terjamo od države.

Poleg tega, kar smo povedali, je pa treba uporabiti tudi vsa druga sredstva, ki jih le ljudje zmorejo, da rešimo delavsko pravdo ugodno, da rešimo socialno vprašanje. Vsi, prav vsi prizadeti morajo stremeti, da se to zgodi, in delati na to po svojih razmerah seveda. Je pa nujno.

Delo za prav urejene družabnike je nekam podobno previdnosti, ki vlada svet. Dogodki zavise od svojih vzrokov. Mi gledamo ob priliki to zvezo. Vidimo, od katerih vzrokov zavise stvari, vidimo tudi, kako vsi ti vzroki sodelujejo, da stvari nastanejo.

Zato ne bo prav nič odveč, če preiščemo, koliko družabnega zdravila pričakujemo od države. Ne mislimo pa na tem mestu tako državo, kot je navadno, kakršno ima to in ono ljudstvo, ampak mislimo vzorno državo, kakršna bi morala biti, tako kakršno hoče pravo razumevanje, državo, ki se ujema z naravo, kakršno hoče imeti Bog in kaže na njo s svojimi podatki njegova modrost, kakršno smo razložili tudi mi sami v okrožnici o ustroju krščanskih držav. Po tej razlagi se morajo potruditi najprej tisti, ki državo

vodijo. Najprej morajo sploh vse postaviti in odredbe storiiti svoje. Vsa njih vsebina mora prispevati, ves državni ustroj in vsa državna uprava sama, da vzcvete javni in zasebni blagor. Zakaj, to je nalog državne prevdarnosti in svojisko opravilo njih, ki načelujejo. Sedaj pa naštejmo tisto, kar najbolj osrečuje države. To-le: značajnost in pravnost, prav urejeno družinsko življenje, izpolnjevanje dolžnosti do Boga in do bližnjega — vernost in pravičnost, zmerina in enakomerna razdelitev javnih bremen, rast umetnosti in trgovine, cvetoče kmetijstvo in podobno. Čim večjo marljivost goji država za vse to, tem bolje in srečnejše bodo živeli državljani. — Da torej omenjene stvari uspevajo, morajo skrbeti tisti, ki imajo oblast in vodijo državo. Teh dolžnost je, da koristijo ljudstvu in zboljšujejo predvsem delavcu stanje. To je tudi neovržna državna pravica in nihče ji je ne bo zameril, ker država sama mora po postavi svojega zvanja skrbeti za javni blagor. Čim več koristi bo izviralo iz tega splošnega višjega skrbstva, tem manj bo treba iskati drugod rešilnih poti za delavce.

Iz nasprotnega tabora.

Boljševizem. — Domov vrnivi se ujetnik je povedal o ruskem boljševizmu tudi to dogodbo: »Na potovanju proti domu sem zadel blizu mesta na četo boljševikov, ki so se bili odpravili na »potrebno« lov v okolico. Nedaleč sreča tropo reven mušik (kmet) z vozom in konjem. Vse to je pa seveda tudi boljševikom ugajalo. Takoj zahtevajo od kmeta, naj jim prepusti konja in kuretka (voz). Žal, da je kmetič tej želji malo preveč ugovarjal, ker konec je bil, da so boljševiki ustrelili kmeta.« (Primeri Sl. Gospodar, L. 53, št. 20.)

Boljševiki pregnali usmiljenke. — Na Ogrskem so boljševiki izgnali redovnice. V Ljubljano je prišlo štirideset usmiljenk — Slovenk.

Nasilstvo socialne demokracije. V Trbovljah povzroča socialna demokracija skrajne nasilnosti. Ko bi organizacija krščansko mislečih delavcev zagrozila nasprotnikom, da jih s silo včleni v svojih vrstah in jim vzame kruh, če tega ne store, bi kričali po celi Evropi. Čujte, kako pa delajo socialni demokrati. Jugoslovanska Stokovna Zveza je prejela sledeč dopis. Slavno načelstvo Jugoslovanske Stokovne Zveze v Ljubljani. Sklicujoč se na našo vlogo z dne 25. aprila 1919, na podlagi katere je deložna vlada za Slovenijo v Ljubljani v svoji seji dne 26. aprila 1919 s soglasnim pritrdilom soc. dem. sklenila izdati na delavstvo oklic, da je organizacija vsakemu po lastnem prepričanju prost in z ozirom na našo tozadevno informacijo v spremstvu glavnega tajnika J. S. Z. pri deželni vladi poverjeništvu za notranje zadeve, dne 29. aprila t. l. z ogorčenjem konstatiralo, da od vlade zagotovljeni oklic na delavstvo do danes še ni izšel. — Ker se je v zadnjem času od strani tukajšnjih soc. dem. začela zopet največja gonja proti našim članom, zahtevamo nujno izdajo tega oklica, brez katerega ni nihče več varen pred nasilstvom soc. demokratov.

V dokaz nekaj dogodkov. Organizacija tukajšnjih soc. dem. je dosegla, da se članarina njihovim članom, ki so svoj pristop priglasili, pri rudniku od plače odteguje. Dogodil pa se je slučaj, da je bilo našemu članu Seme Štefanu v to svrhu odtegnjenih 11 K 75 vin. kljub temu, da isti nikdar ni svojega pristopa k soc. demokratom javil. Ko je nato šel v pisarno nadnevnega kopa, kjer je zaposlen, in ondi reklamiral, čemu mu je bil omenjeni znesek odtegnjen, ga je tam službojuči uradnik Topolšek narahnil: »Proklet čuk, če ne boš organiziran, te bomo pa s tag-bau ven vrgli.«

Drug slučaj. V osrednji delavnici je šla deputacija soc. dem. k obratnemu inženjerju K. Daxu ter od njega zahtevala, da pozove one rokodelce, ki niso pri soc. dem., ampak pri nas organizirani, da se morajo takoj pri njih organizirati. Nato je pozval omenjeni inženjer naša člana Počberška in Jordana k sebi in jima prigovarjal, da naj se vsled varnosti in jeda ukloneta soc. dem. Izjavil jima je, da bi v slučaju, da soc. dem. nastopijo proti njemu s štrajkom, ne mogla biti ščitena od njegove strani, ampak bi se njima morala služba odpovedati.

Enak dogodek je bil tudi na nadnevem kopu. Druhal delavstva, organiziranega pri soc. dem., je navalila na našega člana strojevodjo Kolariča ter zahtevala od njega, da se takoj pri njih organizira. Ker mu je ta nasvet dal tudi tamošnji obratni vodja g. Bredenbeck, češ da drugače ne bo imel miru pred njimi, se jim je moral slednji ukloniti.

Izjavljamo, da teh izvajanj soc. dem. pod nobenimi pogoji več ne moremo prenašati in zahtevamo, da skliče vlada takoj komisijo, v katero naj se pritegnejo:

1. zastopstvo vlade, 2. zastopstvo centrale J. S. Z., 3. zastopstvo skupine J. S. Z. v Trbovljah, 4. zastopstvo centrale J. S. D. S., 5. zastopstvo nje lokalne orga-

nizacije v Trbovljah in 6. zastopstvo v Trbovljah ter eventualno še politična oblast, če je potreba.

Ta komisija naj se kar najnujnejše snide v Trbovljah, da se zadeva medsebojno pogovori in uredi.

Če bi vlada naših pritožb in zahtev oziroma predlogov ne upoštevala, bi nosila vse odgovornosti katere bodo gotove, če ta skrajni terorizem soc. dem. stranke ne preneha. S postopanjem soc. dem. je že ogrožena vsaka osebna varnost in se boljševizem od dne do dne bolj utruje.

Prosimo takojšnje intervencije in nujnega tozadevnega odgovora.

Trbovlje, dne 8. maja 1919. Skupina J. S. Z., Trbovlje. — Predsednik: Okorn, l. r. Tajnik: Zupan, l. r.

Pripomnimo, da se je vršila zaradi dogodkov v Trbovljah konferenca strank. Socialnodemokratsko vodstvo je spet zagotovilo, da napravi red v svojih vrstah.

Vprašanje židovske prihodnosti v Palestini.

(Dalje.)

Koncem leta 1916. je izrazila komisija angleških zionistov ententi svoje stališče. 17. februarja leta 1917. so se vršili prvi uradni pogovori med angleško vlado in predstavitelji zionizma. Zastopniki zionistov so bili: N. Sokolow, H. Wajeman, M. Gaster, H. Sakier, lord Walter Rotschild in baron James Rotschild. Tu se je pokazalo, da je angleška vlada zelo naklonjena zionizmu. Začetkom maja 1917 je šel član osrednjega odbora zionistične organizacije v Pariz in Rim, da je tam seznanil vlade o zionističnih težnjah. 28. maja istega leta je bil tudi po posredovanju angleške vlade pri papežu v avdienci glede vprašanja svetih krajev v Palestini. 14. junija 1917 je poverjenika zionistične organizacije obvestila francoska vlada, da Francija simpatizira z neodvisnostjo židovskega naroda v Palestini s pridržkom, da ostanejo sveti kraji ex teritorialni. Laska vlada je odgovorila, naj se to vprašanje reši na mirovni konferenci. Vatikan se je izrazil, da mu je zlasti ležeče na tem, da bodo imeli sveti kraji gotovo varstvo. Ravno tako so bile Združene države zelo naklonjene zionističnim zahtevam. Poleg vlade so se zavzeli za zionistično vprašanje na Angleškem vsi politični časniki in državniki, med njimi tudi lord Landsdowne, ki je bil kolonialni minister takrat, ko je sklenila angleška vlada odstopiti teritorij v vzhodni Afriki za kolonizacijo Židov. Angleško časopisje je večkrat na dolgo in široko razpravljalo o Palestini. »Manchester Guardian« je pisal, da interesi Anglije zahtevajo, da pride Palestina v roke nemilitaristične države, da bo tako napad na Egipt onemogočen. Ta pogoj bi bil izpolnjen, če bi prišla Palestina pod angleški protektorat, eventualno pod mednarodno institucijo z Anglijo na čelu. »Daily Chronicle« je pisala: Angleška vlada ni samo izrazila svojih simpatij do Židov, temveč hoče doseči s tem tudi svoje namene. Podobno so pisale »Times« in drugi listi. Vse angleške politične stranke so sprejele z velikim veseljem izjavo njihove vlade. Interesi Anglije se popolnoma krijejo z zionističnimi zahtevami, in sicer v trojnem oziru: političnem, vojaškem in gospodarskem. Eden glavnih ciljev Anglije je bil stvoriti s Palestino most, ki bi vezal Egipt in Sudan z Indijo, ohranitev Sueškega prekopa in odstranitev Turčije od nje ga v Siriji; torej zagotoviti prago (pot) Kaira—Sueški prekop—Palestina—Mezopotamija — Indija. Ko bi se število Judov v Palestini vsled emigracije iz Evrope pomnožilo, potem bi židje igrali tu lahko važno vlogo. Bili bi posredujoči člen trgovine med Egiptom in Indijo. Seveda bi morali tu poživiti glavne komunikacijske arterije. Pridobili bi si simpatije ameriških Židov, ki igrajo vsled svojih velikih finančnih veljakov v Ameriki važno vlogo in s katerimi je Wilson vedno v zvezi. Velikega pomena bi tudi bilo, če bi si pridobili simpatij ruskih Judov. Ves čas med vojno so si prizadevali zionisti, da bi izrazila tudi Turčija svoje mnenje glede njihovih težnjah. Šele angleška deklaracija je prisilila Turčijo, da se je o tej zadevi izjavila. Malo pred padcem Jeruzalema je turški kolonialni minister Nessim-Bej v pogovoru s časniki rekel: »Turčija, ki je bila več stoletij zavetišče zatiranih Židov v drugih državah, ni spremenila svojega tradicionalnega stališča nasproti njim. Judje v Turčiji so se izkazali kot lojalni podložniki Otomanskega kraljestva. Pozdravljamo z radostjo njih emigracijo in zagotavljamo jim popolno svobodo.« To je samo neka splošna izjava, ki ne zadovalji. Poglejmo še nekatere (izjave) misli, katere je podal veliki vezir Talaat-paša v pogovoru z nemškimi časniki v dr. Julijem Beckerjem: »Turčija je bila ona država, v kateri ni bilo nikdar antisemitskega gibanja in je bila Judom vedno naklonjena. Vendar pa stojimo na stališču, da ne damo Židom nič več privilegijev, kot drugim podložnikom tujih držav. Naklonjeni smo pa zionističnemu gibanju, ker se

* Adlerjeva zgodovina str. 54.

Mesto belo — in veselo,
starodavno — staroslavno;
mesto živo — in vabljivo.
Bela cerkev, črni grad
in planinski cvet in bladi;
krasna lega — za poeta,
nizka cena — za dekleta!

Svež in čist planinski zrak,
cvet planinskih divni vonj,
tega dosti ima vsak,
kar je glavno — vse zastoni!
Tukaj dobro je za pljuča,
toda za želodec slabo!
In kdor rad in dobro ruča,
težka mošnje nima s sabo,
tukaj sem ne hodi naj
in posebno ne sedaj!

Pa saj taka je povsod;
pojdi v kateri hočeš kot
dandanes, ko nam nemila
vojna vse je ugonobila!

Dosti hvale, baharije,
a še več pa — beračije!
Malo kruha, dosti zmag —
celi svet naj vzame vrag!

Vid Ambrožič.

sedanje judovske kolonije v teh razmerah ne bi mogle vzdržati. Gotovo ste čitali pismo Balfoura, ki ga je pisal Rotschildu, v katerem angleški zunanji minister obljublja Židom v imenu svoje vlade neodvisno državo v Palestini. Toda Anglija je pisala tako lordu Rotschildu kot šerifu Hussein-u, toda končno ne da nič ne Husseinu ne Židom. Da pa Turčija ni dala dosedaj Judom večjih pravic, je vzrok nemoralno stanje vsled emigracije ruskih Židov. Le-ti se preselijo v Palestino, ohranijo pa s pomočjo ruske vlade njih državljanstvo. Zato ne spadajo pod turško sodišče, ampak se za vsako stvar zatekajo k svojim konzulom. Konzuli porabijo ugodno situacijo in tako nastanejo vedni konflikti med turško in rusko vlado. Turčija bi jim privolila veliko večje pravice, ako bi postali po stalni naselitvi turški državljani. Seveda bi se moglo na novo naseliti samo gotovo število Židov v Palestini, kakor je to kraju primerno; gotovo pa ne čez 100.000. V nadaljnjem razgovoru je veliki vezir poudarjal, da lahko računajo Židje na popolno svobodo kot turški podložniki in da je v ustavodaji zagotovljena široka samouprava občin in vilajetov; v teh mejah da je mogoče ugoditi zionističnim željam v Palestini. Čeprav je izjava velikega vezirja jako zavarovana in oprezna, je vendar Turčija zelo spreminila svoje stališče. Emigracije Židov iz Evrope so bile preje zelo otežkočene. Šele v zadnjih letih so se pogojili za kolonizacijo nekoliko omilili. Da pa je turška vlada zavzemala vedno neprijazno stališče proti Judom, so največ pripomogli mladoturki, centralisti par excellence.

O židovski avtonomiji niso hoteli nikdar ničesar slišati in niso hoteli pustiti, da bi se ustanovila, kakor so rekli, država v državi. V začetku vojne so izdale judovske banke v turškem cesarstvu vsled pomanjkanja denarja svoje posebne vrste bankovce; te so smatrali za svoj denar. Po občinah so imeli tudi lastna sodišča. Toda začel jih je pa preganjati sultanov namestnik v Siriji, Džemal-paša, odločni nasprotnik zionističnega gibanja. Vse to pa je povzročilo veliko konsternacijo in nevoljo pri vseh Izraelovih potomcih cellega sveta. Vseeno pa se je Turčija zavedala, da je razvoj židovske kolonizacije v njenem gospodarskem interesu. Vsled emigracije v Palestino bi bilo v deželi več delavnih moči; poljedelstvo in trgovina bi se razvila. To so poudarjali večkrat nemški listi. V listu »Das grössere Deutschland« beremo v članku »Die jüdisch-deutsche Zukunftspolitik« med drugim tudi to: Židovska kolonizacija v Palestini ima nalogo gospodarsko in politično dvigniti našega zaveznika (Turčijo) in je radi tega za nas velikega pomena.

Prvo uradno izjavo glede stališča Nemčije z ozirom na zionistično vprašanje je podal državni tajnik von Busche, ko je sprejel predsednika zionistične organizacije v Nemčije prof. Otona Wahrburga in člana tega komiteja dr. Haudkija in je rekel: Napram Židom, zlasti napram Židom, ki so v Palestini, zavzemamo ravno tako stališče, kakoršno je podal veliki vezir.

Veliko zanimanje je vzbudila med Nemci angleška deklaracija glede Židov.

Prof. Delbrück se je izrazil nasproti uredniku lista »Neue jüdische Nachrichten« tako-le: Kakor hoče Anglija mobilizirati vse države proti Nemcem, tako hoče pridobiti tudi Žide na to. Angleži ne obljubijo Judom samostojnega kraljestva, ampak samo neko versko skupnost pod angleškim protektoratom. Ni mogoče, da bi to Jude na prvi hip zapeljalo. Angleška je mogočna in glede religije tolerantna. Zanašanje na angleško vlado je lahko usodepolno in sicer tudi brez ozira na angleško okupacijo. Palestina bo po vojni pripadla Turčiji (quod non!) Zionizem, ki ima Turčijo za sovražnika, sam sebe uničuje (sic!) Kajpada — vates falsus.

O zionizmu kot važnem činitelju, nemške vzhodne je pisal dr. Adolf Grabowsky v reviji »Das neue Deutschland.« Nemški listi so označevali Jude kot »Kulturträger« med mohamedanskimi narodi. Povdarjali so, da bi Židje pripomogli do evropeizacije vzhodnega gospodarstva. V že omenjenem listu »Das grössere Deutschland« beremo naslednje: Arabija radi svojih primitivnih razmer ne bo mogla Palestine gospodarsko in kulturno dvigniti. Ravnotako se tudi Turčija ne bo mogla ukvarjati z ureditvami v Palestini, ker bo sama morala rešiti brezštevila ekonomskih in vprašanj n. pr.: bagdadska železnica (fata morgana!) Ker je turškega kapitala v Palestini jako malo, naj bi v to pomagali Židje v Turčiji, ki bodo obenem izvrstni pionirji nemškega jezika in nemške kulture v Orientu. (Kako lepa pobožna želja!) Nemški konzuli so vedno opozarjali na židovsko kolonizacijo v korist nemške trgovine. Židje, ki imajo v Turčiji v rokah večji del notranje trgovine, so sklepali pogodbe le z nemškimi firmami. Zato se je zmanjševala tu angleška trgovina. Leta 1914 je izdal prof. Hartmann knjižico z naslovom »Zapiski s potovanja po Sibiriji« in pravi, da bodo Židje napravili med Belgradom in Bagdadom most za

nemški jezik in kulturo. [Prehitri sklep!] Pravi, da se vsi Židje, ki hrepene po Palestini, trudijo za to in da bi enako koristil Nemcem kakor Židom. Če na kratko označimo stališče nemške vlade napram zionističnemu vprašanju, ki je samo bilo in sedaj ne bo prišlo prav nič v poštev, bi se dalo reducirati na tri točke: 1. kar se tiče politične plati, popolna solidarnost s turško vlado ali drugače: proti samostojni zionistični državi v Palestini. 2. Nemci so videli velike gospodarske koristi v židovski kolonizaciji v Palestini, med tem ko turška vlada tudi za to ni bila posebno vnetá: zgovarjala se je, da bi pri tem preveč narastlo prebivalstvo v Palestini. 3. Nemci so upali, da jim bodo Židje razširili njihov jezik in kulturo.

Med vojno so razvijali zionisti tudi med nevtralcí veliko propagando. Poskušali so vplivati zlasti na vlade in vodilno časopisje. V mirovnem manifestu Holandsko-Skandinavskega komiteja, ki je bil organiziran za štokholmsko konferenco, je bilo v 14. točki naznačeno tudi to: Izpelje se mednarodna rešitev židovskega vprašanja, avtonomija Židov v Rusiji, Avstro-Ogrski, Rumuniji in Poljski, kjer žive v večjih masah. Obenem je treba podpirati židovsko kolonizacijo v Palestini. Za uvodno mirovno konferenco, ki bi se morala vršiti novembra 1917 v Bernu, je zložil dr. Dreseldens poslanico, ki je simpatizirala z zahtevami zionistov. Nevtralne države se niso vse uradno izrazile o tem vprašanju. Pač pa je pisalo časopisje po angleški deklaraciji dalje članke o židovski kolonizaciji v Palestini. »Stokholms Tidningen« je pisal, da je Balfour zavezal Anglijo, da bo sveto deželo vzela Turčiji in jo dala Židom. Nizozemski katoliški »Tid« je nastopil proti temu, da bi Židje dobili Palestino. Zionisti so imeli v nevtralnih državah svoj bureau, podkupili kapitaliste časopisov in tako propagirali svoje narodne ideje.

Poglejmo še, kakšno mnenje so zastopali Židje v raznih državah.

V Angliji so bili Židje z Balfourjevo izjavo zelo zadovoljni. Baron James Rothschild (sin Edmunda, založitelja židovskih kolonij v Palestini) in lord Walter Rothschild sta izjavila, da dasta vse svoje finančne sile domovini na razpolago.

Na že omenjenem shodu v Opera Houx v Londonu, je lord Rothschild povdaril, da se načrti Židov nikakor ne strinjajo (tikajo) onih Židov, ki so v Angliji, v Franciji itd. V Palestino — je rekel — naj bi se priselili predvsem vzhodni Židje. To izjavo so podali zato, da se ne bi zdelo, da niso z Angleži. Zanimivo je to, da so takozvani »Judje asimilatorji« z lordom Zwillingom na čelu zastopali antiremistična načela. Sicer pa stališče angleških Židov nasproti temu vprašanju nima dosti pomena.

Nekatere zionistične organizacije v nevtralnih državah so z velikim ognjem pozdravljale Balfourjevo izjavo. Tako je haški korespondenčni urad pisal, da je dan 2. listopada 1917 l. odločilen dan v židovski zgodovini. Nadale se tudi pritožuje, koliko so morali tudi v vojni Židje trpeti pod turško vlado in pravi, da je Turčija sovražnik njih življenjskih interesov. V Kopenhagnu je imel 10. grudnia 1917 Brandes govor, v katerem je z velikim entuziazmom pozdravljaj tvorbo židovske države v Palestini in rekel, da bo to eden najlepših sadov svetovne vojne.

Vredno je označiti mnenje vernih švicarskih Judov, katerih organ »Das schweizerische israelitische Wochenblatt« med drugim piše tudi to: Verni Izrael ne bo sprejel Palestine toliko časa, dokler je mu vsi narodi ne priznavajo; ne na pritisk Nemčije, ali Anglije, ali katerekoli strani. Nemci so vzeli Alzacijo, da so ogrozili mir in to so tudi plačali s krvjo. (Tako je.) V Aziji ne maramo druge Alzacije. Pobožni Židje pričakujejo od Turčije kot od njih vrhovne vlade in od mirovne konference, da jim bodo dovolili svobodno preselitev v Palestino in svobodno kulturne in gospodarski razvoj. Pobožni Židje ne teže po lastni državi. Nemški Židje so ob izjavi angleške vlade glede tega vprašanja prišli v zelo neprijeten položaj. Ker niso mogli izraziti nad to izjavo svojega zadovoljstva, so podali sledečo »nevtralno« izjavo: »Zionistična organizacija v Nemčiji pozdravlja z zadovoljstvom izjavo angleške vlade; obenem je tudi polna hvalečnosti do avstrijskega zunanjega ministra, ki se je jako simpatično izjavil o zionističnem vprašanju in obljubil, da bo na to delal tudi pri turški vladi. Organizacija se nada, da se bo rešilo to vprašanje v sporazumu z vsemi državami, predvsem pa s Turčijo.« Nato so začeli listi pisati, naj zavzamejo stališče glede tega nemška, kakor tudi turška vlada. Ko se je izjavil veliki vezir in je temu pritrdila tudi nemška vlada, so bili nemški židje zelo razočarani. Kajti jasno je, da političnih ciljev zionistov ni podpirala ne nemška in ne turška vlada. Na drugi strani se pa nemški Judje niso mogli zanesti na angleške obljube. V vodilnih krogih nemških zionistov se je pričelo agitirati za židovsko avtonomijo v Palestini

pod turškim cesarstvom in začeli so obenem zabavljati zoper Anglijo in samostojno zionistično državo. List ortodoksnih Judov v Pragi »Selbstwehr« je pisal: »Zionistični program je dosegel javno-pravno zavzetje v Palestini, ne pa samostojne države; in sicer pod turškim varstvom. Naravno so simpatije Židov na strani Turčije, ki je tekom let imela vedno vrata odprta Židom, ki so se drugje po svetu potikali. Da je bila Turčija nekoliko v skrbeh glede emigracije Judov v Palestino, so vzrok temu drugi evropski narodi, ki so ji dali večkrat povod, da se je lahko upravičeno bala za svoj obstoj; ni pa tega storila iz nezaupnosti do Židov. Edina pravica, ki si jo Judje žele v Palestini, je lokalna samouprava. Judovski jezik in kultura nista tako močna, da bi mogla prenesti pritisk velike angleške kulture.« (Dalje.)

Razno.

Vojnim invalidom. Komisija za preiskrbo vračajočih se vojakov je sklenila, da izkoristi za vojne invalide obstoječe topliške in kopališke naprave v:

Rogaški Slatini (za bolne na ledvicah, sladkosečnosti, črevesnih katarjih) in

Dolenjskih Toplicah (za revmatizem, posledice ran in zlomljenja kosti).

Vrh tega se priredi grad Golnik za lahko bolne na pljučih in kirurško tuberkulozo.

Invalidi, kateri žele priti v eno teh zdravilišč, se imajo do 25. majnika s prošnjo javiti pri okrajnem glavarstvu svojega bivališča, da se tam zdravniško preiščejo.

Državna posredovalnica za delo, podružnica za Ljubljano in okolico. V preteklem tednu od 3. do 11. maja 1919 je iskalo delo 177 moških in 83 ženskih delavnih moči. Delodajalci so iskali 99 moških in 56 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 81. Pri vseh podružnicah »Državne posredovalnice za delo« je od 1. januarja 1919 do 11. maja 1919 iskalo delo 6098 delavnih moči, delodajalci so pa iskali 4708 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 1313. Delo iščejo pisarniške moči (229), trgovski uslužbenci (140), služkinje (125), kuharice, sobarice, natakarji, natakarice, mehanikarji, elektrotehnikarji, ključavničarji, peki, mesarji, mlinarji, trgovski in uradni slugi, oskrbniki, ekonomski, rudarji, sobni slikarji, pleskarji, predilne delavke, dninarice, krojači itd.

Jugoslovanska Obrtna Zveza.

Zgled krščansko-mislečega delavstva so začeli posnemati tudi kmetje in obrtniki. Po zgledu Jugoslovanske Strokovne Zveze so si osnovali kmetje »Jugoslovansko Kmetško Zvezo« in obrtniki si snujejo »Jugoslovansko Obrtno Zvezo«. Zveza ima svoj sedež v Ljubljani. Njeno tajništvo posluje v Sodni ulici št. 11. Glasilo Obrtne Zveze je »Jugoslovanski Obrtnik«. Izhaja enkrat na mesec, in sicer 10. vsakega meseca ter stane do konca leta 1919. 8 K. Posamezna številka velja 1 K. Uredništvo in upravnštvo je v Ljubljani, Sodna ulica št. 11. — Prva številka se pravkar razpošilja in vsebuje te-le članke: Vabilo na naročbo. Nova doba. Za obrtni naraščaj. Obrtna strokovna in Stanovska Organizacija. Valutno vprašanje. Prošnje za demobilizacijski material. Naše obrtno šolstvo. Obrtna vojnokreditna pomoč. Strokovna izobrazba.

Jugoslovanska kmetška zveza.

Po zgledu Jugoslovanske delavske Strokovne Zveze je osnovala ljudska stranka Jugoslovansko Kmetško Zvezo. Njeno glasilo je »Domoljub«. Njen program je sledeči:

I.

Namen Jugoslovanske Kmetške Zveze je, da ustvari vse pogoje za ohranitev in razvoj gospodarsko krepkega, krščansko mislečega kmetškega stanu.

II.

V ta namen bo organizirala kmete v veliki politični stanovski organizaciji, ki bo svoje člane politično in gospodarsko vežbala, pretresala kmetške potrebe in poglobljala smisel za združeno samopomoč. V Kmetških Zvezah organizirani kmetje bodo v postavodajalnih in stanovskih zbiorih enotno zastopali svoje koristi.

III.

Trudila se bo, da država

1. vpelje, kakor je že to pri nekaterih drugih stanovih izvedeno, stanovska zastopstva v kmetških zbiorih. Naloga teh kmetških zbiorov bo postaviti predloge na postavodajalne zbornice in urade, izrekat mnenje o vseh vladnih ali drugih predlogih za postavodajalne zbornice.

2. Vse stvarno pravo premeni, posebno, da se zakonitim potom: a) ustanove stalni domovi; b) zemlja pravično razdeli; c) onemogoči spekulacija z zemljo.

3. Uredi vsako carinsko in tarifno politiko tako, da varuje kmetške koristi.

4. Skrbi za vsestransko strokovno kmetiško izobrazbo kmetškega stanu s

primerno reformo ljudske šole, s poučnimi gospodarskimi in gospodinjskimi tečaji, da ustanovi več strokovnih in gospodinjskih šol.

5. Podpira produkcijo umetnih gnojil na združni podlagi.

6. Kmetijskim produktivnim zadrugam zagotovi dobavljanje kmetijskih pridelkov za javna podjetja in vojaštvo.

7. Vojaštvo do skrajne meje omeji in priroji kmetijskim potrebam.

8. Poskrbi v vseh kmetijskih okrajih za državne zdravnike in živinozdravnike, naj bodo revnejšim slojem brezplačno na razpolago, pristojbine naj se znižajo.

9. Vpelje splošno starostno, nezgodno zavarovanje, bolniško bodi kmetijskim razmeram primerno.

Način organizacije.

1. Ustanovi se Jugoslovanska Kmetška Zveza. Za vso Slovenijo pa K. Z. za Slovenijo s centralnim vodstvom. V vsakem sodnem okraju je K. Z. za sodni okraj, v vsaki občini ali župniji K. Z. za občino ali župnijo.

2. Izdaja stanovsko in politično časopisje.

3. Ustanovi centralno tajništvo.

Urednik: Anton Komlanec. — Izdajatelj: Mihael Moškerc. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Delavci in delavke,

prikljubljene med svojimi sodelavci, dobe takih posrznih zaslužkov. Pojasnila doba na ustmene in pismene ponudbe v upravi »Slovenca«.

V delo se sprejme takoj proti dobri plači več tesarjev, staob, mizarjev, kolarjev, zidarjev, kleparjev, koscev
Zglasiti se je pri »Državni posredovalnici za delo« v Ljubljani (Gradišče).

Išče se pošten izurjen

žagar

samec z dobrimi spricvali proti dobri plači, prostemu stanovanju in aprovizaciji. Služba dobra, nastop takoj.

Ponudbe:

CARL POLLAK,
tovarna, Kranj.

Več čevljarjev

za prvovrstno zobčano delo sprejme takoj »Čevljarska zadruga iz Mirna, sedaj v Vrbovcu pri Mozirju. Oglasite se pismeno.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z o. z.

Stalna zaloga poljedelj. strojevi

motorjev, mlitilnic, viteljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, žitilnikov i. t. d.

Prodaja:

umetnih gnojil, kolonijalnega in specialnega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga:

pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekalvalnica klobas. — Lastna zeljarna.

Ljudska posojilnica

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta 6

obrestuje hranilne vloge po čistih

2%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enostolišč kron rezervnih zakladov.

Posojila se dovoljujejo od 4 do 5% Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.